

GEZINSCRISIS

I

Het feest van de Heilige Familie is een jong devotieel feest. Dat wil zeggen: Het is niet verankerd in de geloofsmysteriën zelf, al heeft het daarmee wel van doen. We belijden de devotie tot de Heilige Familie. Zij wordt ons als voorbeeld gesteld door de Kerk.

De verering voor de Heilige Familie is versterkt vanaf de zeventiende eeuw en voorts vanaf de negentiende eeuw vanuit Canada met name bevorderd, hoewel bij voorbeeld ook in Luik in die tijd een broederschap is gesticht tot bevordering van haar devotie.

Leo XIII heeft vanaf 1893 het feest als mogelijkheid gegeven op de derde zondag na Driekoningen (in de nabijheid van de veertigste dag na Kerstmis – het feest van de Opdracht in de Tempel (Maria Lichtmis) op 2 februari. In 1920 voert Benedictus XV het feest voor de gehele Kerk in, maar nu op de eerste zondag na Driekoningen – dichterbij Kerstmis. In 1969 (na het Tweede Vaticaanse Concilie dus) wordt het feest gesteld op de zondag onder het Octaaf van Kerstmis en zo die zondag zich niet voordoet (wanneer bij voorbeeld Kerstmis en Nieuwjaar op zondag vallen), dan op 30 december. Kerstmis immers blijft een familiefeest.

Niet bij toeval een jong feest. In zekere zin een providentieel feest – door de Voorzienigheid bedoeld, al is het een enigszins belerend feest vanuit de Kerk en zo eniger mate moralistisch. Daarvan wensen wij stellig in deze aanvangende eenentwintigste eeuw helemaal niet gediend te zijn.

De zorg om het gezin werpt schaduwen vooruit vanuit het verleden. En de gezinsscrisis van nu laat zich alom vergezellen door tal van andere crises: maatschappelijk, politiek, economisch, religieus. Dus vindt de gezinsscrisis in haar gevolg relativisme (religieus), consumentisme (economisch), populisme (politiek), egocentrisme (maatschappelijk).

II

Wij lezen vandaag het Lucas-evangelie (2,22-40) van Maria Lichtmis als heilsgebeurtenis – met de gang van Maria en Joseph met het goddelijke Kind naar de Tempel voor de opdracht aan God op de veertigste dag volgens de wet, hun eigen Joodse traditie. (Welke schoonheid schuilt erin zich op vrije wijze te houden aan de eigen traditie die zo natuurlijk huidige geslachten met vorige verbindt.)

Zij ontmoeten daar Simeon, wetgetrouw en vroom, aan wie de Heilige Geest had ingegeven niet te zullen sterven alvorens het verwachte Heil van de volkeren te aanschouwen. En zo geschiedde:

Hij nam het Kind in zijn armen en verkondigde in dankbaarheid Gods lof. En zijn lofzang herhalen wij dagelijks in de Completen, het avondgebed van de gehele Kerk. En wij bidden zo in de woorden van Simeon (Lc 2,29-32): 'Heer, laat nu uw dienaar naar uw woord in vrede gaan. Mijn ogen hebben thans uw Heil aanschouwd dat Gij voor uw volkeren hebt bereid – een licht voor de heidenen, een licht voor uw volk Israel.' Het verwachte Heil, de Messias, Jesus de Christus, de Zoon van God, is dus zowel licht voor het eigen volk – Israel en zo de Christenheid – maar niet minder voor de heidenen, van wie heden weer zo velen zich onder ons bevinden.

Maar laten we nog even blijven bij die Heilige Familie die ons tot voorbeeld wordt gesteld.

Hoe ging het daar verder in de Tempel op de dag van de opdracht op de veertigste dag na Jesus' geboorte in de stal van Bethlehem?

Simeon was nog niet uitgesproken. Terwijl hij het Kind aan zijn moeder teruggeeft, doet hij jegens haar twee voorzeggingen (Lc 2,34): 'Dit Kind is bestemd tot val of opstanding van velen – tot een te weerspreken teken.' En wat de moeder van God zelf betreft (Lc 2,35): 'Uw eigen ziel zal door een zwaard worden doorboord.'

Zou het geen zondag zijn geweest, de Kerk zou vandaag op 28 december vieren het feest van de Onnozele Kinderen (cf. Mt 2,16-18) – het martelaarschap van de vermoorde kinderen in Bethlehem (zij getuigden niet door hun woord maar door hun bloed), zekerheidshalve door koning Herodes uit de weg geruimd in zijn vurige hoop dat aldus stellig ook de pas geboren Koning van de Joden gedood zou zijn. Afgunst is alom onder ons altijd. En wat te denken van die families daar toen, die gezinnen die allemaal het pas geboren jongste kind aan het zwaard verloren?

En dan het Heilige Huisgezin zelf. Gewaarschuwd door een engel, ontkwam het aan het jaloerse zwaard en vluchtte naar Egypte. Maar was die Heilige Familie niet feitelijk, althans in bepaald opzicht, een familie-doorsnee, een gewone familie met wee en wel, met voorspoed en tegenspoed, met vreugde van geborgenheid maar ook met zorg om elkaar en het kind? Is het niet voor alle gezinnen een zaak van evenwicht zoeken en zo houden, van geven en nemen in samenzijn? Daarmee omgaan leert ons ook de Heilige Familie als voorbeeld.

Joseph kreeg die droom het Kind en zijn moeder te nemen en te gaan naar Egypte (cf. Mt 2,13-15). Het is dezelfde Joseph die – met Maria verloofd – merkte dat zij al zwanger was, ofschoon hij nog nooit met haar de sponde had gedeeld. Hij wilde uit rechtschapenheid in stilte van haar scheiden, maar ook toen was een engel des Heren hem komen zeggen niet van zijn verantwoordelijkheid weg te lopen (cf Mt 1,18-25). Was dat een niet alleszins opofferend vaderschap dat Joseph – de voedstervader van Jesus – op zich had genomen? Is hij niet ook in dit opzicht voorbeeld voor alle vaders, zoals Maria voorbeeld is voor alle moeders, nu haar al zo snel – op de veertigste dag door Simeon in de Tempel werd voorzegd dat zij veel zou moeten lijden en meelijden?

Nog eens terug naar de Lucas-lezing van Maria Lichtmis en heden. Want daar staat tot slot dat Maria en Joseph met het Kind terugkeerden naar Galilea, naar hun stad Nazareth (Lc 2,40): 'Het Kind groeide op en nam toe in krachten. Het werd vervuld van wijsheid en de genade van God rustte op Hem.'

En was toen dat verborgen leven van de Zoon Gods en Maria, Zijn moeder, en Joseph minder beproefd gebleven?

De Schrift spreekt zo niet, ook al kennen wij tal van taferelen uit de schilderkunst en tegenwoordig ook uit Jesus-films, waarin Joseph ijverig hout schaaft en Jesus niet minder ijverig afgevallen krullen raapt, terwijl Maria de maaltijd bereidt. Een Biedermeier-tafereel dan wel een gezin, zoals het past in het tijdperk van de Engelse koningin Victoria.

De Schrift spreekt anders: Op twaalfjarige leeftijd gaat Jesus met Maria en Joseph naar Jerusalem en zonder dat zijn ouders het weten, blijft Hij in de Tempel achter om met de Schriftgeleerden te debatteren. En keren Zijn ouders naar Jerusalem terug, op zoek naar Hem, Hij voegt alleen toe (Lc 2,49;cf.41-52): 'Wat zoekt u Mij? Wist u niet dat Ik in het huis van Mijn Vader moest zijn?' En alsof dat nog niet ongehoorzaam en eigenwijs en wijsneuzig genoeg was als voorval, heeft Hij als volwassene de onwellevendheid tegen zijn moeder, die ook op de Bruiloft van Kana aanwezig is, uit te varen. Waarom? Uit goedheid en dienstbaarheid komt Zijn moeder Hem, haar Zoon, zeggen dat de wijn op is. 'Vrouw, wat is er tussen u en Mij?', reageert Hij alleen (Jo 2,4;cf.1-12).

Een gemakkelijk gezin, zonder tegenslagen, geenszins klaarblijkelijk.

III

Het gezin, stellig van de westerlijke wereld, bevindt zich in een crisis als wellicht alleen te vergelijken met die in de neergang van het Romeinse Rijk destijds.

Menigeen spoedt zich heden naar de arts: Het ene stel dringt aan op afdrijving van het kind dat geboren gaat worden, terwijl het andere stel – anders kunstmatig – een zwangerschap alsnog wil verkrijgen.

De goddelijke en daarmee de door Hem bedoelde natuur is slechts deze (Gn 1,27): 'Man en vrouw schiep Hij hen', opdat zij samen zouden zijn en opdat hun vruchtbaarheid zou geschieden en zeker niet zou worden uitgesloten. Kinderen zijn geschenken die de Schepper de schepselen gunt en geeft. Kinderen zijn geen zaken die geaborteerd kunnen worden of al naar gelang de wens kunnen worden 'genomen'.

Wij 'nemen' nog geen kind, zo de conversatie veelal. Of: mettertijd 'nemen' we een kind. En dan gaat het vaak niet meer. En indien wel, dan meestal niet gemakkelijk.

De crisis van het huwelijk is niet alleen dat wij alleen met ons zelf willen rekening houden en daarom al spoedig uiteen gaan wanneer wij elkaar tegenvallen, maar ook dat wij kinderen vooral willen 'hebben' voor ons eigen geluk – en daarvan afgeleid dan ook voor een kind zelf geluk willen bevorderen.

Wij krijgen geen kinderen voor ons zelf, hoe zeer wij ook van hen mogen genieten of zorgen om hen hebben. Wij vervullen in onze roeping van mens zijn in enen het noodzakelijke nageslacht. Ook in onze dagen blijft nageslacht noodzakelijk, wil de mensheid niet ten onder gaan, dan wel een bepaalde beschaving, de westerse – eens vooral de Christelijke.

Hoe dan om te gaan met die ongeordendheid die zich tevens in de natuur voordoet? Dit voorlopig vooral te weten als begin: Geordendheid is de maat en de norm, ongeordendheid is niet de maat en niet de norm. Hier kan beslist niet gesproken worden over gelijkwaardigheid en al helemaal niet over gelijkheid.

Benedictus XVI heeft in zijn Kersttoespraak tot de Curie kort voor het Hoogfeest [2008] hier in Rome gesproken over het opkomen voor de ekologie. Dat wordt in ons westen door menigeen gedeeld. Maar hij verbond die ekologie met de geordende seksualiteit en derhalve stelde hij het redden van regenwouden tegenover het afdwalen (in breed aanvaarde politieke en maatschappelijke kringen) van de natuurlijke orde van het enige echte huwelijk – zonder vervuiling van taalgebruik, hoe zeer ook omhelsd in bepaalde landen van West-Europa – het huwelijk tussen man en vrouw. Het is de enige verbintenis waaruit leven op natuurlijke wijze mogelijk zal voortkomen.

Waarom leren we nu wel – ruimschoots gedragen in de publieke opinie – het opkomen voor de natuur; want die blijkt niet zo maar maakbaar. Maar waarom zouden we dan niet willen leren – wij zijn toch als mensen deel van die natuurlijke orde – dat ook wij zouden moeten pogen (we kunnen het werkelijk proberen) te leven naar de natuurlijke orde.

Wat nog toe te voegen ten aanzien van het gezin zelf? Niets anders dan de oude les.

De Heer heeft vader en moeder aangesteld over hun kinderen. Kinderen, bemint uw ouders. Ouders, bemint uw kinderen. Zorgt voor elkaar, al naar gelang de generatie waarin u verkeert – ouders voor kinderen en kinderen voor ouders – maar evengoed altijd.

Kinderen, weest gehoorzaam aan uw ouders. Ouders, geeft gehoor aan uw kinderen.

Zo verkeert gij in de orde die de Heer – naar het ideaal – in de natuur heeft geschapen. Zo is de door Hem bedoelde ordening in de natuur.